

2

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНІ
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

Ч. _____

~~81460~~

Львівська
АД УРСР

1K50-

10/10/10
10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10
10/10/10
10/10/10

~~4309~~

26
10

~~XXXXX~~

— БОГДАН ЛЕПКИЙ —

НАД РІКОЮ.

(П О Е З И Ї)

5374
Ауд. спец.
уч.-бид. 1949р.

~~81460~~

Л Ї В І В.

НАКЛАДОМ Р. ГОРДИНСЬКОГО.

З друкарні В. А. Шийковського.

1905.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

45(2-yu)5-65AUM

Змисати

— КНИЖКА —

ОПОВІДАННЯ

— (СЕРІЯ) —

ОПОВІДАННЯ
ОПОВІДАННЯ

Львівська державна
наукова бібліотека
№ 3460

НАД РІКОЮ.

Уч.

HAL PIRKHO.

Одинокий сиджу над рікою;
Одинокий, з думками, з журбою.

Вечорів. За горами гасне,
Як небесна ватра, сонце ясне.

Від лісів холодний вітер віє,
Шуварі гне і квітки леліє.

Над селом, між горами, в долині,
Висять мраки легкі, сіро-сині.

З коминів до неба дим снуєть ся —
Образ меркне — дійсність, наче снить ся.

Лиш ріка заєдно грає — грає.
Щось в ній бурить ся, плаче, зітхає.

Гей ріко! Однакі наші шуми.
В тобі філї грають, в мивї думи,

Твої води беріг взяв в окови,
А меє життя важкі умови.

В нас обох і броди і безодні
І обоє ми стати не годні.

Лиш ідемо крізь бори і гори
У невідоме нам, чорне море.

— — — — —
Над полем зимний вітер віє
І листєм гонить.
Село у мраці ледви мріє.
Гень — дзвонять дзвони.

Далекі, тихі, легкі звуки
Пливуть сьвітами;
Немов калатання розпуки
До щастя брами.

— — — — —
Одинокий сиджу над рікою;
Одинокий, з думками, з журбою.

— — — — — Цить!
То не філя шумить,
Не вода котить срібні хрусталі.
То невпинно пливуть,
У невідому путь
Людські сльози, терпіння, печалі. —

Сонце гасне за горою
і зпровола

Сьвіт вкриваєть ся імлою
доокола. —

Так минають дни за днями,
рік за роком.

Ближше, ближше нам до ями,
З кожним кроком.

Тая яма — темна сила,
Моцний Боже!

Чи стрінемо ся там мила?

може може

— — — — —
А дзвони дзвонять, дзвони дзвонять,
дзвонять дзвони.

Перлові звуки з вітром гонять
в перегони.

Перлові звуки підлітають
аж до неба,

Чогось шукають і питають;
щось їм треба.

— — — — —
А ми йдемо крізь бори і гори
У невідоме нам, чорне море.

— — — — —
Надходить ніч; спокій і мир.
Гень за горою,

Старий дівочий монастир
Вповитий млою.

»Покинь жите, покинь жите!«
Гуде з дзвінниці.
І на вечірні молитви
Ідуть черниці.

Горючі в їх руках свічки,
Слеза в зіниці.
»Покинь жите, покинь жите!«
Гуде з дзвінниці.

— — — — —
Так минають дни за днями,
рік за роком.
Ближше, ближше нам до ями
з кождим кроком.

— — — — —
З кадилиць срібних дим снуєть ся
І гине в заламах склепінь.
В монастирі вечірний спів кінчить ся,
Гасять свічки, ідуть. Якась черниця
Під образом клячить, як тїнь.

Сама одна; посеред стїн сьвятинї,
Не молить ся. В іконї топить зір.
А на іконї трави, квіти синї

І Мати Божа клякла при дитині,
З далека видно пасмо гір.

А на іконі небо, сонце сяє,
Метелики літають по квітках.
В дорослім житті коник пільний грає,
Пречиста Мати Сина вповиває
І поцілуй складає на устах.

Вонож таке маленьке — а сьмієть ся,
До Мами білі руки простягло
Посеред зимних стін клячить черниця,
Вдивила ся в ікону, щось їй снить ся —
Де? І коли воно було? . . .

— — — — —

Гей ріко! Одвакі наші шуми.
В тобі філі грають, в мині думи.

— — — — —

Весна до нас рік-річно повертає,
Рік-річно кожда квіточка цвите.
Та серце людське раз лиш процвітає,
Коли настане веремя сьвяте.

І длячогож весну ту одиноку
Колотять бурі, слоти і гради?
Лишаючи брудну, гнилу посоку
Там, де повинніби квіти рости.

І длячогож усякий з нас безбожно
Весну любови від душі жене?
Настане осінь і він жде трівожно
Єї і кличе. Та вона не йде.

І лиш часом здаєсь йому, що чує
Єї сьвятий, незримий, легкий хід.
Глядить в вікно, а там зима лютує,
Ревуть вітри, на ріках мерзне лід.

— — — — —

Одинокий сиджу над рікою,
Одинокий з думками, з журбою.

— — — — —

Намалюй мені, брате, картину,
Щоб я мав який спомин по тобі.
Намалюй мені гріб а на гробі
Білий хрест і червону калину.

Або ні. Намалюй мені, друже
Таку довгу, підгірську долину,
І вечірню, спокійну годину;
Таку синю, задуману дуже.

А долиною яр нехай вєть ся,
Глибочезний, глухий і бездонний.
А яром най потік негмонний
По камінню бурлить і пінить ся.

Намалюй над яром тим тернину
Бодаки і кропиву і глоги.
Поміж ними пусти дві дороги;
Одну в гору, а другу в долину.

По одній най вона іде, друже,
А на другій його пусти, брате.
Докоला ні ліса, ні хати.
А між ними яр глибокий дуже.

Так ідуть вони мовчки в долину,
Докола спокій наче в гробі
Намалюй мені, друже, картину,
Щоб я мав який спомин по тобі.

— — — — —

День йде по ночі а осінь по літі
І перемині тій кінця немає.
Кождої хвилі хтось родить ся в світі,
Кождої хвилі хтось в світі конає.

В тій хаті чути перший крик дитини,
Там перед смертю старець клене долю.
Так вічно, вічно. І нема хвилини,
Щоби на світі сім, не було болю.

— — — — —

Світів бездонні океани,
Життя незгублений Мальштром!
Від Прометея до Нірвани —

Якіж великі ви Титани!
Який нужденний я атом

А прецінь; гльобів метелиця,
Сьвітів відвічна метушня,
І смерти ніч й життя зірниця —
Усьо в моїй душі містить ся.
Який, який великий я!

— — — — —

Одинокий сиджу над рікою,
Одинокий, з думками, з журбою.

Гей ріко! Однакі наші шуми.
В тобі филі грають, в мині думи.

А обоє ідемо кріз гори
У невідоме нам, чорне море . . .

Стара пісня.

Es ist eine alte Geschichte
Doch bleibt sie immer neu....
Heine.

По дорозі стрілою мчать коні,
Такі чорні, як круки.
А ти вийдеш, заломити долоні,
Ой заломити долоні з розпуки!

Коні чорні, як буря, як хмара,
Везуть сивого пана.
Сьміх сказати! Отсе твоя пара,
Твоя пара, дівчино кохана.

— Добрий вечір, пані матко!
— Добрий вечір, чемний пане!
— Чи приймете в свою хатку,
Заки дощик перестане?

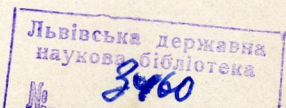
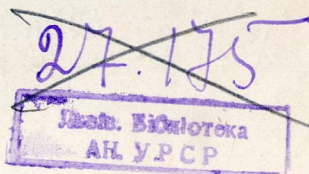
— Поступіть. Нам мило буде.
Будьте ласкаві сідати.
Таж не даром кажуть люде:
Гість до хати, Бог до хати.

Лисий, грубий наче бочка.
Зліз. Іде. Вже за порогом.
А за ним стара, як квочка. —
Ах! бодай вам з таким богом!

Не рад би я, дитино, сидіти
В твоїм серцю в ту прикру годину.
Коли буря ударить на квіти
До землі вони гнуть ся, в долину.

Коли яструб на голуба впаде.
Голуб швидко втікає між стріхи
Лиш для тебе нема вже розради,
Оборони нема, ні потіхи!

»Іди доню — скаже мати —
Не вік дівувати,
Він багатий, одинокий,
Будеш панувати!«

Будеш доню панувати,
Лиш треба віддати,
Своє серце за багатство,
За тії палати.

Треба душу позабути
А серця не чути,
Щоби тільки за нелюбом
Щасливою бути.

»Іди доню!« — слова отті
Нераз ти говорила,
Та чи думала, що й тобі
Їх доля теж судила?

Чи ти думала, що колись
Слова ті стануть ділом,
І що торги будуть вестись
Над твоїм бідним тілом.

Над тілом, бо душі хиба
Ніхто тепер не хоче,
Вона опущена, сама
Мандрує в сьвіт за очі.

Мандрує вічно, ніч і день,
Самотна одинока . . .
І слези жгучі, як огонь
На землю кануть з ока.

Калино-малино, чом листячко клониш
І мечеш на фалю?
Дівчино-рибчино, чому мене гониш
Від себе без жалю?

Зелені листочки поплинуть з водою
Й не вернуть ніколи.
Я молодість твою, заберу з собою,
Моя ти недоле!

А як день той прийде,
Поцілюють в уста
І попросять тебе,
Щоб послушна була.

»Цить, голубонько, цить,
Шкода твоїх очий.
Ну, успокійсь! Вже досить!
Не такий він страшний.

Таж і Господь велить
У зако́нах своїх,
Щоб на світі любить
Без різниці усіх...

Він проворний, меткий,
Не дурний, знає світ.
Ну, й не дуже старий,
Щож то! Сорок п'ять літ.

Се як раз молодець.
Тож не трать дармо сліз". —
І ведуть під вінець,
Як вівцю на заріз.

Паде зівяле листячко,
Немов тоті слова,
Що шепчуть їх на прощання
Знемсжені уста.

Паде зівяле листячко,
Немов надії цвіт,
Що з серця обтрясає нам
Недобрий, зимний сьвіт.

Паде зівяле листячко
Паде, паде, паде —
А з півночи далекої
Зима з морозом йде.

Яке пониження страшне,
Який примір облуди.
До шлюбу він єї веде.
Дивіть, дивіть ся люди!

Вже вклякли разом, вже собі
Любов сьвяту шлюбують,
Не вірте їм! Не вірте, ні!
Вони лиш так, жартують.

Жартують бідні; жарт страшний,
Убийство душ і тіла.
Спиніть їх! Гляньте, він блідий,
Вона, як сніг збіліла!

Спиніть їх!... Годі. Не хочать...
Се прецінь їх робота.
Сьвятим кадилом обкадять
І кинуть до болота.

У людодів за лікоть перкалю
Довьку продасть тобі батько без жалю.

А Самоведи, страшні бузовіри,
Жінки купують за шріт і за шкіри.

Кафр за корови, а хлопці в Манцоні
Свої дівчата міняють за коні.

У Туркестані знов, батько убогий,
Довьку свою продає за — безроги.

Страх погадати і лячно глядіти
На тую дикість, без сонця просвіти.

У нас інакше. Культура і поступ
Дає до щастя усякому доступ.

У нас — ти навіть не вчуєш, небоже,
Коли на тебе кайдани наложать.

Ми люди серця. В нас сльози на верха.
Губи — холява, совість — гуттаперха.

До милої мені близько
Йно через стависько.
Вчора дощик, нині дощик,
Завтра буде слизько.

Вчора дощик, нині дощик,
Завтра виллють ріки.
Либонь ми ся, дівчинонько,
Розійшли на віки.

Шовкова хустка, шовкова —
Бувай дівчино здорова.

На пальчик перстень зо злота —
Втворайте дружби ворота.

На ніжку чобіт з сап'яну —
Ведуть дівчину як п'яну.

Доріжку стелять квітками —
Копають пропасть між нами.

Глибоку пропасть бездонну —
Ведуть дівчину, як сонну.

Віночку з барвінку і рути —
Хоть хочу, не можу забути.

Не залунає вже в ушах моїх,
Твій срібнострунний, ясний сьміх,
Як жайворонка сьпів у ранці, на весні,
Не задзвенить мені.

Не на моїй вежі зависне він,
Той благовісний, чистий дзвін.
Другого не мине, покличе в щастя храм,
Я лишусь сам.

Крик і гамір, як на ярмарку в місті.
І музики не втихають троїсті.

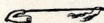
Хороводом в танці пари снують ся,
Під їдою столи довгі аж гнуть ся.

А від хати через сїни до хати
Поміж гостї ходить батько і мати.

Мід, горівку в срібних збанках розносять,
Припивають і говорять і просять:

»Пийте гостї, пийте любі, живіть ся!
На старих нас не зважайте, не дивіть ся!»

Бо ми нинї, люди добрі, не голодні,
Ми від щастя навіть їсти вже не годні».

А молода, бліда, бліда,
Не ткне її меду, її вина,
Головку клонить в діл,
На груди, понад стіл.

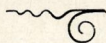
А в тих грудях, розпука, страх,
У серцю біль, а на очах
Тремтять, як перли дві,
Великі дві слезі

Одна слеза, се ціль життя,
Столочена, змарнована,
А друга — з серця кров —
Запродана любов.

Розливайте ся, солодкі вина,
Як ріки!
Та най вами упесть ся дівчина
На віки.

Та най вами упесть ся дівчина
На віки —
Розливайтеж ся, солодкі вина,
Як ріки!

Я виджу її. Весела, говірлива,
З піднятою високо головою
Іде помежи людською юрбою,
Немов говорить: Гляньте, я щаслива!

Щаслива. Має дім свій і родину,
Муж має рангу високу і плату.
Тримає коні, і будує хату,
А любить, кажуть, жінку до загину.

Щастє — тай годі! А я вам говорю.
Облудний підступ і хитра ошука.
Жінкам властива, висока наука
Вдавати щастя в нещастю і в горю.

Гляньте незримо в її тайні мисли,
В її бажання сердечні і в мрії.
Дежь теє щастя?... Кругом вітер віє,
Погасло сонце і хмари нависли.

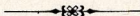

Повсихали сині квіти
За водою.
Полиняли мої очі
За тобою.

Повсихали сині квіти
У городі.
Заглядаю на край сьвіта,
Але годі!

Ой як тужить за дощами
Тая каня,
Оттак мені тяжко-важко
Без кохання.

Оттак мені без кохання
Жити трудно.
Сьвіт, як трумно. Всюди сумно,
Всюди нудно.

Миколі Лисенкові

на спомин 7. XII. 1903.

I.

Відозвіть ся ниви сонні
І заграйте чорні бори
Свої думи невгомонні
Під верхами Чорногори!

Застогніть старі могили
Серед ночі на розстаю!
Відгукни ся рідний краю
Звуком радості і сили!

Се прийшов до нас в гостину,
На заслужені поклони,
Той, що пісню, як дитину
І як пташку у долони,

І як рідну доню мати,
І як квітку серед суші
Викохав, навчив сьпівати,
Щоб кріпила наші душі;

Щоб безмежною тугою,
Звуком радості і болю
Загрівала нас до бою
За добро, красу і волю!

Щоб знімала нас у гору
Від буденного болота
До небесного простору,
Там — де сяє зоря злата,

Де пресвітлими лучами
Пламеніють ідеали!
Відгукніть ся громом скали!
Се цар звуків поміж нами!

II.

*

Іде в осінню ніч
 Степами
І сльози кануть з віч
 Огнями.
Пускає пісні в даль,
 Як птиці,
Як струї срібних фаль
 З керниці;
Як громи з чорних хмар,
 Як тучі!
В долоні криє твар
 Дріжучі...
„Чому мій вольний спів
 Так гине,
Як гомін віщих слів
 В пустини?
Чому звук моїх струн
 Конає,
Як відблеск ясних лун
 За гаєм?
Як той підтятий квіт
 На поли,
Як спомин кращик літ
 В недоли?

І чи діжду я днів
Чудесних,
Щоб вам пісень завів
Воскресних..?
Іде в осінню ніч
Степами
І сльози кануть з віч
Огнями

*

Минеть ся ніч, розвієсь тьма,
Проснить ся чорний сон,
Настане день! Житє, весна
Загляне до вікон.

Та, нїм мине недолї час,
Нїм щастя зацвітуть квітки,
О пісне! — не кидай ти нас,
Звени, звени, звени!

В лихій добі, в важкій борбі
Мутить ся людський ум.
Нехай же він спічне собі
Хоть хвилю серед дум.
Най позабуде брязк оков
І звірства боротьби
Під свою білу хоругов
Горни ти нас, горни!

Минеть ся ніч, розвієсь тьма,
Проснить ся чорний сон!
Настане день! Житє, весна
Загляне до вікон.
Та, нїм мине недолї час,
Нїм щастя зацвітуть квітки —
О пісне! — не кидай ти нас!
Звени — звени — звени!

Як сонце згасне.

Чи ти прийдеш тоді до мене,
Як сонце згасне, звечоріє,
Як смутком по душі повіє,
Як серце зробить ся студене —
Чи ти прийдеш тоді до мене?

І чи притулиш ся до груди,
Як явір тулить ся до дуба?
Така сердечна, щира, люба,
Така невинна, без облуди —
Чи ти притулиш ся до груди?

І чи поглянеш в мої очі,
Як вміла ти одна глядіти,
Як сонце лиш глядить на квіти,
Нім лишить їх в обіймах ночі —
Чи ти так глянеш в мої очі?

І чи пічнеш мені казати,
Куди ходила, що робила,
За чим зітхала і тужила,
Що де видати, що чувати? —
Чи ти пічнеш мені казати?

І чи слова твої сердечні
Будуть мені, як сьпіви ранні,
Як вісти добрі а нежданні,
І як утіхи безконечні?
Слова невинні і сердечні?...

А там і ніч прийде холодна,
Без зір, без місяця, дрімуча,
Вітрами зимними ревуча,
Як зьвір ненаситна, голодна,
Прийде ніч темна і холодна.

Та нас вона не налякає.
До себе я тебе пригорну
І через пільму зимну, чорну
Підемо там, де день свитає.
Нас ніч ніяка не злякає!

В розгуканих потоків шумі,
Посеред блискавиць і вітру
Останній слід тривоги зітру,
І наче звук в предвічній думі
Потону в тім вселеннім шумі...

Нічо, що є, не пропадає.
Значить ся: наша вічна туга,
Се не глум долі, не наруга,
Лиш твір, що почину не має.
Нічо, що є, не проминає.

Прийде пора, прийде година,
Вберуть на себе мрії тіло.
Де було слсво, стане діло,
Де була ніч, займеть ся днина —
Прийде пора, прийде година.

З тих мрій, коли вони лиш щирі,
Сьвіти повстануть ясні, красні,
І многолюдні, многогласні.
Житє їх зродить в вічнім вирі
З тих мрій, коли вони лиш щирі.

З любови, що палить нам душі
Колись пічнесь любов — любови;
Жажда краси, добра, обнови,
Пічнесь росою серед суші,
З любови, що палить нам душі.

А може та любов засяє
Пахучим крином на леваді?
І може так будуть їй раді,
Як ми, коли квітки збираєм
Весною, в вечір, повід гаєм?

А може ясною зьвіздою
Вона засьвітить у всемірі?
І може так в любові і вірі
Глядітимуть, як ми з тобою,
За тою ясною зьвіздою?

Всьо бути може, може буде,
Бо серце більше відчуває,
Як розум зрозумів і знає.
Схилиж мені чоло на груди —
Всьо бути може, може буде.

*

*

*

Чи ти прийдеш тоді до мене,
Як сонце згасне, звечоріє,
Як смутком по душі повіє,
Як серце зробить ся студене —
Чи ти прийдеш тоді до мене?

ДУМЪИ.

I.

Розспівало ся серце моє,
Як пташина в гаю на калині.
Тільки доля співать не дає.

Тільки буря співучій пташині
Голос з горла вертає у грудь;
Батогами дощів бє по спині,

Голосами вітрів кричить: Тихо будь!

II.

Відлетіли пташки, повсихали квітки,
Осінь йде, з болотами, з дощами.
Одинокий сиджу. Ах, коби хоть листи!
Взяв я шапку та йду за листами.

Той клунок відобрав, той до картки припав,
Тому гроші прислали в потребі,
А тамтой лист дістав, розтворив, прочитав,
І радіє, немов в семім небі.

От, на силу і я дотиснувся до вікна
І питаю: »Нема що до мене?«
А урядник до шафи іде: »Ні, нема«.
Усьміхнувся: »Навіть місце студене«.

От такі то листи! Тра до дому іти:
Шкода було моєї дороги.
Дощ, болото і ніч. Вітер гонить листки
І кидає жмутками під ноги.

Мов говорить мені: »Ті листочки дрібні
Були теж і пахучі й зелені.
Та писали на них безнастанні дощі
І вітри їх возили студені.

На, возьми, прочитай, що писав на них май
До землі вибираючись в свати!
Прочитавши спокійно до дому вертай,
Їдж вечеру, пий чай та йди спати!»

III.

Як побачиш коли,
Що зів'ялі листки
Вітер полем несе —
Пригадай собі мене.

Як почувеш часом
Над дрімучим селом
Крик зловіщий сови —
То мене спом'яни.

А як скажуть тобі,
Що в твоєму саді
Буря дуба зігнула —
Щобись мене забула.

IV.

Поховайте мене
На високій горі,
Де лиш вітер гуде
І ночують звірі.

Де на білих снігах
Спить студена зима
А по диких ярах
Ходить буря грізна.

Де потоки журчать
Вічну пісню туги,
Де під небо летять
Бистрокрилі вірли.

Де не стала нога,
Не котивсь людський віз,
Де неправди нема,
Ані горя, ні сліз.

V.

Минув горячий літа час,
Минули бурі, тучі;
Осінні дві ідуть до нас,
Злпакані, дрімучі.

Не вдарять громи веснянні,
Не лують хмароломи;
Минули ся робучі дні,
Надходять хвилі втоми.

Хоть літом збіже вибив град,
І вдарив грім нежданно,
Таки я осени не рад —
Мені за літом банно!

VI

Я не впаду листочком кленовим,
Ані кїтом буйним. перецвилем,
Лиш нежданно кріпким і здоровим
В тихий ранок зійду до могили.

Я любив так безмежно природу,
Величав єї чари і силу. —
Чей вона менї дасть в нагороду
Смерть непрошену, й власну могилу.

Чей вона на мою домовину
Кине сонця проміння румяне —
Та най я хоть з надїєю згину,
Що по ночі день ясний настане.

VII.

День і ніч падають сніги
Густі, густі.

А у мене квітки
Процвітають рясні. —
В душі... В душі...

День і ніч ревуть вітри
Буйні, буйні.

А у мене пташки
Все співвають пісні. —
В душі... В душі...

ЗАБУТИ!

Осінний, сірий день. Над лісом крачуть круки
і вітер у корчах дивними голосами
За літом плаче. З зимна терпнуть руки,
Сьміх, радість і житє ідуть собі сьвітами.

В такий похмарний день, як добре мати друга!
З ним про весну, про літо говорити!
Не так нудна булаб осіння туга,
І не булоб так скучно в сьвіті жити.

В такий осінний день була би ти для мене,
Як у темниці квітці сонце ясне.
Та що казать!... йде веремя студенне
А моє сонце в хмарах меркне, гасне...

В такий осінний день, коли зів'яне
Остання цвітів недоцвилх жмінка
І сонце згасне, в хаті темно стане —
Тоді якась іде до мене жінка
Стара, з невиспаним лицем, з очами
Безмовними і з голосом, як з ями.

Іде так тихо, що не збудить мұхи,
Яка заснула єї під стопою,
Іде, як ходять тільки сні і духи
Без тіла й крові. І переді мною
Стає і свої сталеві зіниці
Пускає в душу, як на дно керниці.

І так говорить:

»Ясний, теплий день,
Шумить в ріці вода.
З блакиту капає огонь
До людського нутра.
Нігде ні хмарки... Тишина.
Лиш серце бє, шумить вода..
Чи тямии?

Чи тямии? Пара білих рук,
Як пара білих крил.
Рожевих уст солодкий звук,
Волосє — шум вітрил.

І мисли сон і серця стук
І повинь чару, море мук...
Чи тямиш?

Чи тямиш? Ах минає чар,
І вяне щастя цвіт!
На небі пламенїє жар,
Горить огнем блакїт.
Житє сповняє чарів чар...
Тремтять уста, палає твар —
Чи тямиш??

* * *

Не пригадуй мені тої хвилі!
Най вона во вік буде забута!
Таж вернути ми єї не в силі.

Спомин щастя в нещастю — отрута,
Промінь сонця в темниці — меч ясний,
І невольника гірш далять пута,

Як про волю згадає нещасний.

Забути...! Але як? Де єсть то забутє,
Щоби забуло ся усьо, що тільки є?
Бо всїм вона менї. У нїй я бачу всьо,
І то, що єсть тепер і що колись було...

Природи ранний сьміх,
Вечірний жаль землї,
Задуму сонних зір,
Що мліють в синїй млі,
Снігів безмовну даль,
Полудня ясний жар,
Вітрів шалений рев,
І тиші любий чар,
І сонця вічну міць,
І вічний чар життя
У нїй, як в зеркалї
Чудовім виджу я...

Забути...! Але як? Кождісїнький усьміх
Був жерелом менї невисказаних втіх.
Кождіський ока блиск,
І кожний слова звук
І кожний тіла рух
І кожний дотик рук
Жиє в моїй душі...
Де єсть то забутє,
Щоби забуло ся,
Що у душі жиє?!

Забути!... А по щож являєш ся у снах?
Пощо живеш в моїй уяві?
І чом я лиш тебе у мріях і в думках
Так ясно виджу, мов на яві?

Таж, кільки образів час порохом прикрив,
І кільки ран згоїло ся в спокою!
Чомуж той час тебе до нині не вповив
Розлуки сірою імлою?

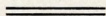
Лиш, в міру як росте між нами той простір,
Що ділить нас, моя ти мила,
Росте уяви міць, душі вірливий зір,
Туги великі, білі крила.

Спинав ся я вірлом на гір стрімкі верхи,
Літав я чайкою на море,
До правди ясних брам крізь темні йшов шляхи,
За мною ішло моє горе.

Дунав, що серед скиль і серед морських від,
Посеред чорних хмар і грому
Забуду я тебе і згублю з ока слід,
Той, що веде до твого дому...

Гірські вітри ревуть, і громи бють а бють,
Над філями чайка кигоче —
З ярів, з помежи скиль і з блискавиць і з филь
Глядять на мене твої очі.

Бо в міру як росте між нами той простір,
Що ділить нас, моя ти мила,
Росте уяви міць, душі вірлиний зір,
Туги великі, білі крила.

3 вешною.

I.

Чи не знаєш ти, дівчино,
Хто мені поставив ниві
На мій стіл тоті левкої
І фіялки темно-сині?

Ще на тих левкоях білих
Ранок сьвітить ся росою,
А фіялки щось так дуже
Пахнуть щастем і — тобою.

II.

На калині став співати
Соловій.

Ой, дівчино, не моя ти,
Я не твій.

Ой дівчино, чорна доле,
Смутку мій!
Крізь велике, дике поле
Йде спокій.

Йде спокій, тупий, безмовний,
І блідий.
Гелосів всіляких повний

А німий.
І бере мене з собою
Під полу,
І веде по диких полях
В ніч і тьму.

І веде в глуху долину
Без кінця...
Я не твій, а ти, дівчино,
Не моя.

— — — — —

На калині став сьївати
Соловій.
Прийдеш, хиба загинати
Від тих мрій

—————

III.

Соловію малий,
Перестань щебетати!
Бо не годен я в хаті своїй
Від твого сьпіву спати.

Бо той сьпів голосний,
То твоє щебетання
Повертає минулі літа,
І минуле кохання.

Ось, здасть ся мені,
Ті літа не минули,
Лиш втомивши ся жаром палким
На хвилину заснули.

І здасть ся мені,
Що нїм місяць засьвітить
Розцвітуть ся на ново в душі
Любови ярі квіти.

Зашумить в жилах кров,
Як потоки на в'єсну.
Ах, бо має правдива любов
Якусь силу чудесну.

Запалять ся думки,
Як зьвізди на блакиті
І вірлом сизокрилим вони
Понесуть ся по сьвітї.

А між ними одна,
Як рання зоря, — мрія
І як сонце велике, ярке
Розгорить ся надїя.

І не буде менї
На всьому сьвітї вину.
Як наскучить болото землі
То до неба полину.

А наскучить ся рай,
То знов на землю впаду
І до тебе, найкрасша, прийду
На вечірню розраду.

І розкажу тобі,
Де бував я, що видїв,
Що подобав собі, полюбив
А що я зненавидїв.

Як взористий килим
Кину думи під ноги
І по ньому на стрічу життя
Підемо без тривоги.

*

*

*

Соловію малий
Перестань щебетати,
Бо не годен я в хаті ніяк
Від твого сьніву спати.

Як думаю коли...

Як думаю коли
О квітках і весні,
То на гадку мені
Насуваєш ся — ти..

Як почую в саді
Соловейковий сьпів,
То твоїх гомін слів
Причуваєсь мені.

А як мрію у сні
Про надземське добро,
То на думку в одно
Ти приходиш мені.

Бо над квіти в саді
І над чари лісів,
Над красу райських снів:
Ти дорозша мені.

Як вдивлю ся в твої очі,
Як заслухаюсь в слова,
То повіритись не хоче,
Що мені ти не своя.

То повіритись не хоче,
Що для себе ми чужі,
Як листки в осінній ночі,
Що стрінулись на межі.

Лиш заєдро так здаєть ся,
Що очий твоїх блакіт
І той сьміх, що сріблом ллєть ся,
То якийсь знакомий сьвіт.

Що тота твоя розмова
І тоті твої слова,
То гармонія чудова,
Що колись мені гула.

Де, коли, в якому краю,
На землі, чи в небесах,
Не вгадаю і не знаю,
Чи у яві, чи у снах.

Тільки вірю, що ми знались,
Нім на сьвітї зустрілись,
Що на тоє розпрацались,
Щоб звитати ся колись.

Але вірю, що та сила,
Що єї зовуть любов,
Попід небо нас носила
І буде носити знов.

Звідти та прихильність щира
І надія, горя лік —
Що не єсть від сего мира,
Не змарнує чоловік.

Звідти та безмежна туга,
Звідти той невпинний жаль,
Що єднає нас друг — друга
І несе в далеку даль.

Там, де буденні умови
Тратять стійність і вагу,
Де кайдани і окови
Тапуть наче зо снігу.

Де з очий падуть палуди,
Де відроджена душа,
Без митарства і облуди
Сонцем праведним сия.

Там колись, по днях розлуки
Зустрінемо ся на вік.
Що злучили божі руки
Не розлучить чоловік.

Чому не вільно нам по днях розлуки,
По днях предовгої, важкої туги,
Стрінутись щиро, як правдиві друзи,
І не лякаючись обмов, наруги
Обнятись дружно і стиснути руки? —
Чому не вільно нам по днях розлуки?

Чому не вільно нам, як день сконає
І сірий смерк на сончу землю впаде
У двійку йти на степові левади,
І рвати квіти тихої розради
Гень, під дрімучим минувшини гаєм? —
Чому не вільно нам, як день сконає?

Чому не вільно нам в гірській хатині
Сісти при ватрі горючій з собою,
І говорити наче брат з сестрою,
В любови серць і в душ сьвятім спокою;
І жити так, немов в якій сьвятині? —
Чому не вільно нам в гірській хатині?

Чому не вільно нам, чому не вільно
Тото житє по правді пережити?
І з чари повної солодке щастє пити
А не отруєю себе і сьвіт дурити
Так самовільно а так божевільно! —
Чому не вільно нам? Чому не вільно!

Я збудую для тебе сьвятиню
В моїм царстві безмежнім, в уяві,
І тебе посаджу, як княгиню
На найвисшійм престолі, на славі.
А — щоб стріли відбити ворожі,
Думи я покладу на сторожі.

Думи ясні, в слова так закуті,
Як у зброю з небесньої кузні.
А в борбі непереможні, невгнуті,
Як герої з богами союзні,
Як архангелський меч обожнені,
Як душа і як гадка — предвічні!

В тій сьвятині будеш володіти
Над ізбраним, божественним людом.
Всі до тебе іти муть, як діти
З чистим серцем, з хрустальним сосудом.
Ти в них чари будеш розливати...
Щож я можу тобі більше дати?

В різдвяний вечер.

Смеркаєть ся... Ослизлий день
Між мурами конає.
В печі червоний блис огонь,
А в сінях вітер грає...

Той тихий і сумний настрій
Не че мене світами.
І я лечу на крилах мрій
До батька і до мами.

Свіжок паде, як срібний пух,
Мороз малює квіти.
Накритий стіл, в куті дідух,
Пустують в сінї діти.

Знайшли собі свистун-оріх
І свищать в перегони.
Лящить в ушах діточий сьміх,
З дзвіниці дзвонять дзвони.

Їх звуки в воздуху плывуть
Хрустальною рікою
Під небозвід. В тім — гамір чуть:
Йде брацтво з колядою..

Гей! Кілько то минуло літ,
А я так добре чую
Кожухів шелест, скрип чобіт
І ширю пісню тую.

Далекий сьвіт! Великий час!
Пливуть літа рікою.
А я все памятаю вас,
Як йдете з колядою.

Ще й нині чую, як Юрко
Сьпіває «Бог предвічний»,
Як сопраном пищить Федько,
Баском гука Зарічний.

Скрипливий, наболілий сьпів,
Такий, як хлопські груди.
Та хто його раз зрозумів
Во віки незабуде!

Ще й нині виджу, як Федір
»Вінчоване» голосить.
Втворились двері на розтвір
І батько в хату просить.

І починаєть ся річна
У пан-отця гостина.
Село ціле єднаєть ся,
Немов одна родина.

Засїли газди на лавках,
Начальник на покутю.
Трищать склянки в сильних руках,
На стелю мечуть кутю.

Говорять, що важкі часи,
Що хибли ячменї,
Що правди їм нїде нема,
І — затискають жменї.

Говорять — а слова летять
Молитвою до Бога.
Та чи дійдуть, чи долетять?.,
Щаслива їм дорога!

— — — — —
Далекий свїт, великий час,
Пливуть літа рікою!
Гей! Що чувати там, у вас?
Чи йдете з колядою?

Чи ще живий Федір, Юрко
І мій сусїд Зарічний?
Чи й нинї, як колись, давно
Сьнівають «Бог предвічний»?

Чи й нині мерехтять зірки
Над хаткою старою?
Гей, краю мій! Не знаєш ти,
Як тужу за тобою!

Великий час, далекий сьвіт,
Літа як ріки ринуть.
А люди в повени тих літ,
Як у безодни гинуть.

Одних біда з краю жене
В далекий сьвіт, за море,
А других у гроби кладе
Ззараня — хлопське горе.

Старої хати вже нема,
Мерців не воскресити.
Минуло ся!... А я? А я?
От, шкода говорити.

До землі.

Тямлю, як на сьвята Великодні
Їздив я в село, зі школи, з міста.
По дорозі баюри, безодні,
Звільна тягнуть ся коні голодні,
Грає віз, як музика троїста.

У повітря вже пахне весною,
Та зима ще не хоче вступати.
Хоть березовий гай під горою
Умаїв ся дрібною травою —
В дебрах сніг лежить, як білі плати.

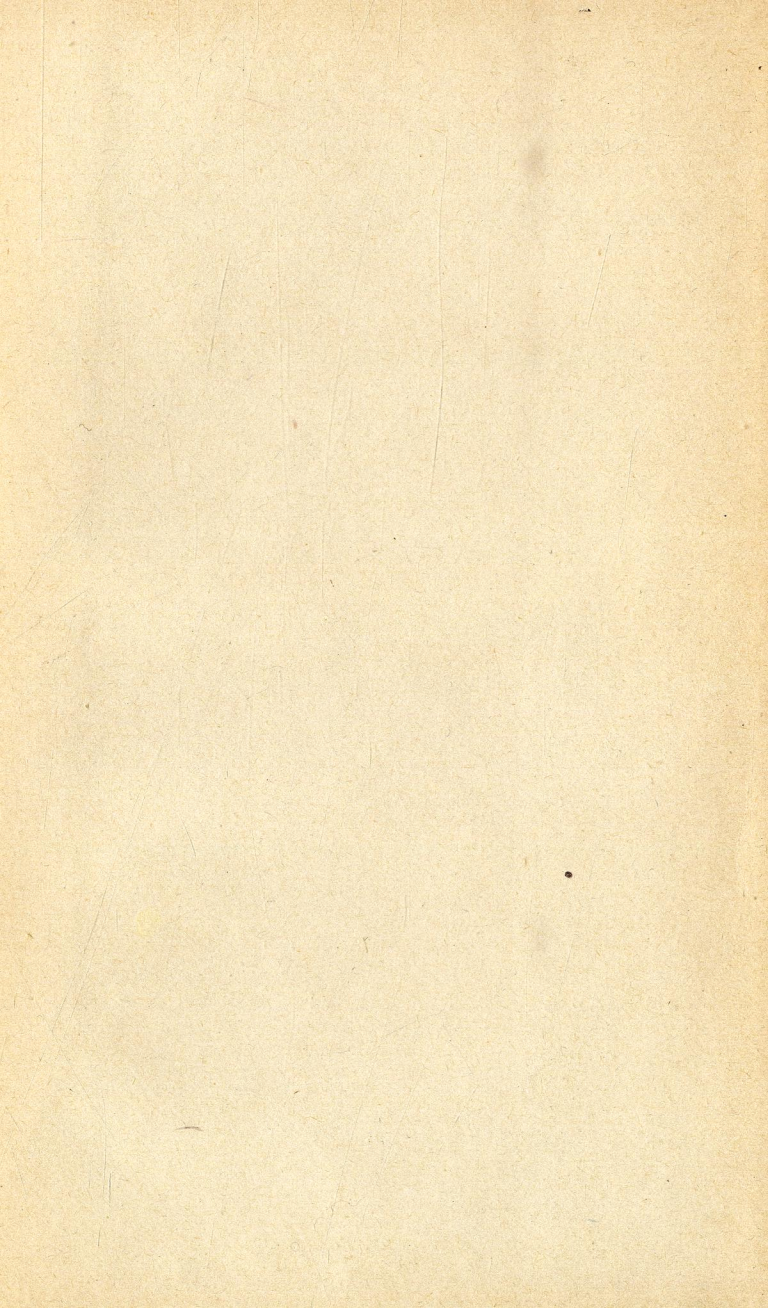
Між корчами цвітуть первоквіти,
Згір струйками біжать бистрі води
Вже дудки з верби скрутили діти
І — нуж грати, нуж тобі трубіти!
Аж луна по чорнім лісі ходить.

І хотілоб ся тоді (не знаю,
Чому,) злізти з воза і полями
Йти і кожде дерево обняти в гаю,
І цілувати кожду квітку при ручаю,
І до землі припасти, як до мамі.

Земле моя ти рідна, люба нене!
Витай мені зі сьвятами, з весною.
Покрий ся збіжа лавою густою,
Най буря мимо йде понад тобою,
І най імя твєє буде благословене!

Зрости в своїм родючім, чорнім лоні
Кождіське зерно, що з сівні упаде.
Най приберуть тебе сади, левади,
І тихий мир нехай між ними сяде —
Блаженні най будуть спрацьовані долоні!

КОНЕЦЬ

Р
Л
3460
2, 76 (1986)
У

БОГДАН ЛЕПКИЙ. НАД РІКОЮ

2